

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Kõne

13. oktoober 2022

Euroopa Kontrollikoja presidendi Tony Murphy kõne

**Euroopa Kontrollikoja 2021. aasta aruande esitlemine
Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjonile**

13. oktoober 2022

Erinevuste korral tuleb lähtuda suulisest tekstist.

Lugupeetud esimees,

austatud liikmed,

härra volinik,

[nõukogu eesistujariigi esindaja]

Mul on au viibida siin esimest korda Euroopa Kontrollikoja **vastvalitud presidendina**.

Kõigepealt sooviksin öelda paar **sõna enda tutvustamiseks**. Olen **audiitor**, kellel on üle 40-aastane töökogemus avaliku sektori auditi vallas nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil, mis on saanud töötades lirimaa kõrgeimas kontrolliasutuses, Euroopa Komisjonis ja Euroopa Kontrollikojas. Olen töötanud kontrollikojas ligi kümme aastat erinevates ülesannetes ja auditikodades, ning 2018. aastal sai minust kontrollikoja liige.

Presidendina keskendun meie töö jätkamisele, toetamaks teie **komisjoni** teabega, mida teil on vaja oma rolli täitmiseks, ning parandamaks **aruandekohustust ja läbipaistvust** igat liiki ELi meetmete puhul, pidades silmas meie kodanike huve.

Täna olen teie ees aga ka oma eelmise ametikoha ülesannetes ehk eelarveaasta 2021 **aastaaruande ettekandva liikmena**.

Selles rollis olen viimastel aastatel kohtunud ja koostööd teinud paljudega teie seast ning seega tean hästi, kui **tihedat ja konstruktiivset koostööd** meie institutsioonid omavahel teevad. Ootan väga kohtumist ja koostööd **kõigi teiega**, ning meie viljaka koostöö süvendamist.

Meie aastaaruanne on meie **tähtsaim väljund** ja selle koostamine nõuab **ühiseid jõupingutusi**. Aastaaruannet, mida ma täna teile esitlen, ei oleks olemas ilma intensiivse **meeskonnatöö ja pühendumuseta**, ning ma kasutan võimalust tänada kõiki **audiitoreid ja tugitöötajaid**, kes on kaasatud audititöö kõikidesse etappidesse, üksikute peatükkide eest vastutavaid **liikmeid** ja kogu meie **kolleegiumi**.

Meie aastaaruanne avaldatakse eelmise aasta omast väga **erinevas kontekstis**. Oleme teinud kõvasti tööd, et tagada tõhus teenus hoolimata **COVID-19 kriisist** tulenevatest jätkuvatest operatiivprobleemidest, kuid nüüd seisame sellele lisaks silmitsi ka **Venemaa agressioonisõjaga** Ukrainas. Selle tagajärjed kogu maailmas ja kujunev **energiakriis** toovad meie kõigi jaoks kaasa uusi keerulisi ülesandeid.

ELi rahaliste vahendite **usaldusväärne ja tõhus** haldamine on olulisem kui kunagi varem. Sellega kaasneb **suurem vastutus** nii komisjoni kui liikmesriikide, aga ka kontrollikoja jaoks.

Millised on meie 2021. aasta aruande peamised leiud?

Nagu varasematelgi aastatel, võtsime **ELi raamatupidamise aastaaruande** kohta vastu märkusteta arvamuse – seda ei mõjutanud olulised väärkajastamised.

Leidsime, et **tulud ei olnud olulisel määral** vigadest mõjutatud. Avastasime siiski mõningaid püsivaid puudusi nn traditsiooniliste omavahenditega seotud kontrollides teatud liikmesriikides ja sellega seotud komisjoni menetlustes.

Meie aastaaruanne eelarveaasta 2021 kohta on esimene aasta, mil lisaks **mitmeaastase finantsraamistiku** raames heaks kiidetud eelarvelistele vahenditele käsitletakse ka taasterahastu „Next Generation EU“ (**NGEU**) algatust ning eelkõige **taaste- ja vastupidavusraha**stut.

Seetõttu esitame 2021. aasta kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta esimest korda **kaks eraldi arvamust**: ühe **ELi eelarve kulutuste** ning teise **taaste- ja vastupidavusraha kulutuste** kohta.

Esitame **kaks eraldi arvamust**, et kajastada **erinevusi** mitmeaastase finantsraamistiku eelarvekulutuste ning taaste- ja vastupidavusraha kulutuste vahel. Taaste- ja vastupidavusraha on **ajutine vahend, mida rahastatakse võlakirjade emiteerimisega**, kuid kõige olulisem on see, et see järgib **teistsugust rakendamismudelit**. Erinevalt ELi eelarve kulutustest, mis põhinevad **rahastamiskõlblike kulude hüvitamisel või tingimuste täitmisel** vastavalt ELi või riiklikele eeskirjadele, on taaste- ja vastupidavusraha puhul makse tegemise tingimuseks **eelnevalt kindlaks määratud vahe-eesmärkide või sihtide rahuldav saavutamine**.

Esmalt käsitleksin meie arvamust ja leide **ELi eelarve kulutuste kohta**.

740 tehingust koosneva esindusliku valimi põhjal leidsime, et õigusnormide rikkumise üldine tase **tõusis** võrreldes eelmise aastaga, jõudes 2021. aastal 3,0%-ni (2020. ja 2019. aastal 2,7%).

Võttes arvesse avastatud probleemide laiaulatuslikkust (st vigade läbivat iseloomu), esitasime kolmandat aastat järjest **vastupidise arvamuse**.

Meie leiud kinnitavad taas meie varasemat hinnangut, et **see, kuidas vahendeid välja makstakse**, st kas seda tehakse **kantud kulude hüvitamise** vormis või pigem **toetusõiguste** alusel, mõjutab veamäära.

Suure riskiga kulutuste puhul, mis moodustavad selge **enamuse** (63%) meie auditi andmekogumist, on veamäär hinnanguliselt 4,7%. Siia kuulub peamiselt ühtekuuluvus, aga ka muud ELi poliitikavaldkondade rubriigid, sealhulgas „Ühtne turg“, „Ränne“, „Julgeolek“, „Naabus“ ja osaliselt „Loodusvarad“.

Väikese riskiga kulutuste puhul järeldasime, et hinnanguline veamäär jäi **alla** 2% suurust **olulisuse** piirmäära. See hõlmab toetusõigustel põhinevaid kulutusi, nagu otsetoetused põllumajandustootjatele, Erasmuse toetused üliõpilastele ning ELi ametnike palgad ja pensionid.

Kui **vaatleme** hetkeks **erinevaid poliitikavaldkondi** lähemalt, alustades **ühtekuuluvusest**, leiame mitmeid tüüpilisi vigu, nagu rahastamiskõlbmatud kulud, oluliste tõendavate dokumentide puudumine, ühtse turu/riigiabi eeskirjade rikkumine ja riigihanke-eeskirjade rikkumine.

Meie hinnangul on selle valdkonna veamäär **3,6%** (2020. aastal 3,5%).

Lugupeetud esimees! Sooviksin tuua leitud **vigadest** mõned **konkreetsed näited**, et oma sõnumit paremini selgitada.

- Üks auditeeritud programm sisaldas kulusid, mis olid pärit **vales geograafilises piirkonnas** asuvatelt partneritelt. Sellised kulud ei olnud rahastamiskõlblikud.
- Ühe teise juhtumi puhul leidsime, et veerand mitteõppivatele ja mittetöötavatele isikutele mõeldud **sotsiaalprogrammis osalejatest käis tegelikult töö**.

Oluline osa meie tööst ühtekuuluvuse valdkonnas, mis, nagu ma tean, on ka teie komisjoni **erihuvi** all, puudutab **riiklike auditeerimisasutuste** tööd. Alates 2017. aastast hindame **nende auditeerimisasutuste** tööd substantiivse testimise abil. Meie viimase viie aasta auditid näitavad, et nende auditeerimisasutuste töö **ei vähenda** veel piisavalt **suurt veariski** selles valdkonnas ja **piirab** praegu nende tööle **tuginemist**.

Lugupeetud esimees, pean oluliseks esile tõsta ka meie leitud **positiivseid näiteid**. Sooviksin tähelepanu juhtida sellele, et ühes liikmesriigis pakkus riiklik **auditeerimisasutus** tuge ja nõu korraldusasutusele viimase riigihankemenetluste parandamiseks.

Loodusvarade valdkonnas tervikuna ja kogu kättesaadavat teavet arvesse võttes on veamäär meie hinnangul olulisuse piirmäära **lähedal**.

Suure riskiga kuluvaldkondade puhul (maaelu areng, turumeetmed ja muud ÜPP-välised valdkonnad), mis moodustavad umbes kolmandiku sellest mitmeaastase finantsraamistiku rubriigist, näitavad meie tulemused olulist veamäära, kusjuures peamised vigade allikad on rahastamiskõlbmatud toetusesaajad, haldusvead ja keskkonnaalaste kohustuste täitmata jätmine.

Mõned näited selles kuluvaldkonnas leitud vigadest:

- mõned **linnukasvandused** esitasid rohkem kui ühe taotluse. Enamikul juhtudel oli tegemist abielupaaridega, mille mõlemad pooled taotlesid maksimaalset

toetussummat, väites, et neid tuleb kohelda eraldi põllumajandustootjatena, isegi kui nende loomad asuvad samades hoonetes;

- ühe põllumajandusettevõtte auditeerimisel satelliidifotode abil tegime kindlaks, et põllumajandustootja deklaratsioon ei kajastanud tema **tegelikku põllumajanduslikku tegevust**. Seega tuleb enam kui poolt kõnealuse makse summast veaks lugeda.

Selle poliitikavaldkonna puhul sooviksin viidata **positiivsele panusele**, mille võivad anda **seire teel tehtavad kontrollid**. Need kontrollid põhinevad satelliidifotodel, mida saab kasutada riiklikul tasandil, et kontrollida vastavust teatavatele ELi eeskirjadele, näiteks pindalapõhiste toetusetaotluste puhul. 2021. aastal uurisime sellist satelliitide kasutamist Itaalia ja Hispaania ametiasutuste poolt ning me soovitame komisjonil liikmesriike nende kasutamisel rohkem toetada, arvestades, et praegu kontrollitakse sel viisil ainult 13% otsetoetuste kavade pindalast.

Ühtse turu, innovatsiooni ja digitaalvaldkonna puhul leidsime, et oluline veamäär suurenes 3,9%-lt 2020. aastal **4,4%-le 2021. aastal**. Suurim vigade allikas on jätkuvalt teadusuuringute kulud (peamiselt programm „Horisont 2020“), eelkõige rahastamiskõlbmatud kulud, nagu personalikulud.

Mõned **näited** sellistest vigadest:

- ühe VKE auditeerimisel ei leidnud me kahe töötaja **ajaarvestust** ning mõned töötajad olid märkinud töötunde aja eest, mil nad puhkusel olid. Peaaegu pool kontrollitud töötundidest ei vastanud rahastamiskõlblikkuse nõuetele;
- ühes teises projektis leidsime, et teadlane ei vastanud **Marie Curie stipendiumi** saamiseks **nõutavale akadeemilisele kvalifikatsioonile**. Seetõttu olid kõik sellega seotud kulud toetuskõlbmatud.

Rände, piiride, julgeoleku ja kaitse valdkonnas leidsime vigu peaaegu kolmandikus kontrollitud tehingutest.

- Ühe sisejulgeolekuga seotud projekti raames ei ostetud **politsei maastikusõidukeid**, mis oli projekti eesmärk, ning me ei saanud olla kindlad, et tegelikult ostetud sõidukeid kasutati ettenähtud otstarbeks.
- Leidsime vigu **varjupaigataotlejate majutamise hankemenetluses** ja mitmesuguseid probleeme seoses hilisemate lepingutega, mis sõlmiti teatavate hotellidega. Neid vigu ei avastanud ei liikmesriigi ametiasutused ega komisjon.

Rubriigi „**Naabrus ja maailm**“ kõige sagedasemad vead olid seotud kandmata kuludega, oluliste tõendavate dokumentide puudumisega, rahastamiskõlbmatute kuludega ja riigihanke-eeskirjade rikkumisega. Ligi pool auditeeritud tehingutest

sisaldas vigu. **Hoolimata valimi piiratud suurusest kinnitavad meie audititulemused, et selle rubriigi vearisk on suur.** Lisaksin, et vaatamata komisjoni jõupingutustele meid aidata, on meil jätkuvalt raskusi teatud **dokumentide hankimisel mõningatelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt**, kes vastutavad ELi programmide rakendamise eest.

Viimasena käsitleksin **halduskulude** rubriiki. Nagu varasematelgi aastatel, on veamäär meie hinnangul allpool olulisuse piirmäära. **Kaks viiest** kvantifitseeritud **veast** puudutavad parlamenti, üks komisjoni ja kaks Euroopa välisteenistust.

Daamid ja härrad! Pöördun nüüd meie taaste- ja vastupidavusrahastu kulude auditi juurde.

Seda käsitleme kõnealuses aastaaruandes **esmakordselt**, ning me jätkame selle kohta eraldi aru andmist kogu taaste- ja vastupidavusrahastu kestuse jooksul.

Taaste- ja vastupidavusrahastuga nähakse ette **teistsugune rakendamismudel** kui mitmeaastase finantsraamistiku raames tehtavate ELi eelarvekulutuste puhul, keskendudes pigem **vahe-eesmärkide ja sihtide** saavutamisele kui tekkinud kulude hüvitamisele.

Seetõttu keskendume oma kinnitava avalduse auditis sellele, kas **komisjon** on kogunud piisavaid ja asjakohaseid tõendeid, toetamaks oma **hinnangut** selle kohta, et vahe-eesmärgid on rahuldavalt täidetud. Vastavus **muudele ELi ja riiklikele eeskirjadele** ei ole osa **komisjoni hinnangust** taaste- ja vastupidavusrahastu raames tehtavate maksete seaduslikkuse ja korrektsuse kohta ning seetõttu meie arvamus seda ei hõlma. Nimetatud aspekti vaadeldakse eraldi tulevaste auditite käigus pärast seda, kui komisjon on oma sellealase töö lõpule viinud ja meil on võimalik seda hinnata. Lisaks ei hinda me vahe-eesmärkides sisalduvate **reformide tõhusust**, mis oleks pigem mõne tulevase eriaruande teema.

Taaste- ja vastupidavusrahastu auditi andmekogumi hulka kuulus 11,5 miljardi euro suurune ühekordne makse Hispaaniale 2021. aastal, mis tehti pärast seda, kui Hispaania teatas 52 **vahe-eesmärgi** (mis kõik olid seotud reformidega) täitmisest.

Leidsime, et **üht vahe-eesmärki** (mis on seotud **äriühingu tulumaksu reformiga** ja eelkõige selliste meetmete kehtestamisega, mis „tagavad maksumaksjatele 15% miinimummäära“) ei olnud rahuldavalt täidetud. Meie hinnangul **ei ole** viga **olulise** mõjuga. Lisaks täheldasime, et komisjon ei ole veel määratlenud **meetodit, mille abil kvantifitseerida vahe-eesmärgi või eesmärgi saavutamata jätmise mõju**, st milline summa tuleks seetõttu peatada.

Esitasime komisjonile täiendavaid **soovitusi** vahe-eesmärkide hindamisel, eelkõige seoses komisjoni töö dokumenteerimise ja vahe-eesmärkide hindamiseks kasutatud kriteeriumidega.

Daamid ja härrad!

Seni oleme uurinud ELi kulutuste **vastavuse** aspekti. Olemasolevate vahendite **kasutamine** on aga veel üks valdkond, mida me vaatleme ja mis on pidevalt **muret tekitanud**. 2021. aasta ei olnud siin erandiks.

Täitmata kulukohustused moodustasid 2021. aasta lõpus kokku 341,6 miljardit eurot (eelnenud aastal 303,2 miljardit eurot). See summa sisaldab aga esimest korda ligikaudu 90 miljardi euro väärtuses taaste- ja vastupidavusrahastu täitmata kulukohustusi. Kui see summa välja jätta, vähenesid täitmata kulukohustused võrreldes eelmise aastaga, ja seda peamiselt viivituste tõttu eelarve jagatud täitmise korras hallatavate vahendite rakendamisel perioodi 2021–2027 mitmeaastase finantsraamistiku raames.

Esitame oma aruandes teavet ka võimalikest tulevastest **kohustustest** ELi eelarvele tuleneva riskipositsiooni kohta. Riskipositsioon suurenes 2021. aastal enam kui kaks korda, jõudes 277,9 miljardi euroni. See tulenes peamiselt NGEU paketi rahastamiseks emiteeritud võlakirjadest summas 91 miljardit eurot ja liikmesriikidele pandeemiast mõjutatud töökohtade säilitamiseks ja töötajate kaitseks eraldatud toetuse (TERA) 50,2 miljardi euro suurusest kasvust.

Horisontaalsest vaatenurgast anname aru küsimustes, mis puudutavad komisjoni iga-aastast ELi eelarve haldus- ja tulemusaruannet, mida te samuti täna arutama hakkate. Sel aastal täheldasime, et järelkontrolli piiratus mitmetes poliitikavaldkondades mõjutab **komisjoni riskihindamise** usaldusväärsust ja temapoolset kulude liigitamist **suure või väikese riskiga kulutusteks**. Käsitleme ka eeskirjade vastaselt tehtud maksete **finantskorrektsioonide** (5,6 miljardit eurot) esitamist ja leiame, et nende esitusviis võib tekitada arusaamatust. Seoses komisjoni poolt Ungarile **õigusriigi tingimuslikkuse määruse** alusel esitatud teatega märgime, et iga-aastasest haldus- ja tulemusaruandes ei avalikustata selle teate üksikasju ega seda, kuidas see võib mõjutada asjaomaste kulude korrektsust. Vahepeal on komisjon teinud nõukogule ettepaneku eelarve kaitsemeetmete kohta ja jaganud teile teadaolevat lisateavet, milles viitab mitmele probleemile, sealhulgas riigihangete süsteemile ning huvide konfliktide ennetamisele ja kõrvaldamisele.

Teatasime OLAFi 2021. aastal auditite käigus tuvastatud 15-st pettusekahtluse juhtumist (2020. aastal kuuest), mille suhtes OLAF on juba algatanud viis juurdlust. Meil on kokku lepitud koostöö tegemise kord nii Euroopa Prokuratuuri kui ka OLAFiga ning alates käesolevast aastast edastame pettusekahtluse juhtumid võimaluse korral samaaegselt mõlemale. Lisaks pettusekahtluse üksikjuhtumitele käsitleme seda olulist

teemat spetsiaalsetes eriaruannetes, uurides näiteks ühist põllumajanduspoliitikat mõjutavaid pettuseriske (14/2022), ettevõtjate menetlusest kõrvalejätmist (11/2022) ja huvide konflikte eelarve täitmisel koostöös liikmesriikidega (tulekul 2023. aasta 1. kvartalis).

Lugupeetud esimees, austatud liikmed

Meie aastaaruanne sisaldab **muud üksikasjalikku teavet ja leide**, mida sooviksin samuti esile tõsta, kuid kahjuks on minu aeg piiratud. Seetõttu palun teil tutvuda meie **aastaruande** või **ELi auditi lühiülevaate** tekstiga, mille olete loodetavasti kõik kätte saanud.

Lõpetuseks märgin, et meie 2021. aasta leiud näitavad, et peame **jääma valvsaks** ja tegema **kõigil tasanditel tõhusat kontrolli** selle üle, kuidas raha kulutatakse ja kas kavandatud tulemused on saavutatud.

Me elame maailmas, mis muutub **enneolematu kiirusega**, ja see toob ELi jaoks kaasa keerulisi ülesandeid. Järgnevatel aastatel ELi kulutused tõenäoliselt kahekordistuvad ning seetõttu on Euroopa Komisjonil ja liikmesriikidel **tohtu vastutus** selle tagamisel, et ELi raha hallataks usaldusväärselt ja tõhusalt.

Lõpetuseks tahaksin **tänada härra volinikku** tema institutsiooniga viimasel aastal tehtud koostöö eest. Oleme üksikasjades mõnikord eriarvamusel, kuid mõlemad institutsioonid püüavad oma volituste piires ühise jõupingutusena tagada ELi eelarve otstarbeka kasutamise.

Täna teid **tähelepanu** eest ja jään ootama teie **küsimusi**.